Atviro darbo su jaunimo plėtros Šiaulių rajone galimybių studija

Užsakovas:

Kūrybinės raiškos centras

Finansuotojas:

ES programa „Veiklus jaunimas“

Šiaulių rajono savivaldybės administracija

Įgyvendinant projektą „Misija: jaunimo politikos kokybė II”

Galimybių studiją parengė:

Nerijus Miginis, el.p. nmiginis@gmail.com

tel. +37067131780

Vilnius 2013

Turinys

Turinys 2

Įvadas 3

1. Šiaulių rajono savivaldybės jaunimo politikos situacijos analizė 4

2. Teisinis darbo su jaunimu reglamentavimas ir šios funkcijos svarba Šiaulių rajono savivaldybei 6

3. Darbo su jaunimu situacija Šiaulių rajono savivaldybėje 6

4. Pasiūlymai atviro darbo plėtrai Šiaulių rajono savivaldybėje 7

5. Praktiniai pasiūlymai atviro darbo su jaunimu įgyvendinimui Šiaulių rajono savivaldybėje 9

6. Atviro darbo su jaunimu finansavimas Lietuvoje 12

7. Išvados 13

8. Praktiniai pasiūlymai, kaip organizuoti / į ką atsižvelgti organizuojant atvirą darbą su jaunimu Šiaulių rajono savivaldybėje 13

9. Analizuotų dokumentų sąrašas 19

Priedas Nr. 1 20

Priedas Nr. 2 21

Įvadas

Atviro darbo su jaunimo plėtros Šiaulių rajone galimybių studija (toliau – galimybių studija) parengta 2013 metų spalio mėnesį Kūrybinės raiškos centro užsakymu, įgyvendinant projektą „Misija: jaunimo politikos kokybė II". Šis projektas finansuotas ES programos „Veiklus jaunimas" bei Šiaulių rajono savivaldybės administracijos lėšomis. Galimybių studija siekiama prisidėti prie jaunimo politikos įgyvendinimo plėtros Šiaulių rajono savivaldybėje bei Jaunimo problemų sprendimo Šiaulių rajono savivaldybėje plano[1] (toliau – Jaunimo problemų sprendimo Šiaulių rajono savivaldybėje planas) ir Nacionalinės jaunimo politikos 2011–2019 metų plėtros programos[2] įgyvendinimo.

Galimybių studijoje trumpai apžvelgiama Šiaulių rajono savivaldybės jaunimo politikos ir darbo su jaunimu situacija (3 skyrius), pateikiami alternatyvūs siūlymai dėl galimų atviro darbo su jaunimu krypčių vystymo (5 skyrius), pristatomi aspektai, į kuriuos reikia atsižvelgti, rengiantis įgyvendinti atvirą darbą su jaunimu Šiaulių rajono savivaldybėje (7 skyrius).

Šioje studijoje vartojamos sąvokos apibrėžtos Lietuvos Respublikos jaunimo politikos pagrindų įstatyme (Žin., 2003, Nr. 119-5406), Atvirų jaunimo centrų veiklos apraše (Žin., 2012, Nr. 146-7548), Atvirų jaunimo centrų darbuotojo veiklos apraše (2013 m. gegužės 14 d. Nr. A1-208), Atvirų jaunimo centrų ir erdvių koncepcijoje ir Jaunimo darbuotojų sertifikavimo metodikoje, kuri patvirtinta Jaunimo reikalų departamentas prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos direktoriaus įsakymu.

Galimybių studijos tikslas – atlikti Šiaulių rajono atviro darbo su jaunimu esamos situacijos ir poreikių analizę bei pateikti išvadas ir rekomendacijas veiklos plėtrai.

Tikslui pasiekti buvo iškelti šie uždaviniai:

---

[1] Šiaulių rajono savivaldybės tarybos 2013 m. kovo 28 d. sprendimas „Dėl Jaunimo problemų sprendimo Šiaulių rajono savivaldybėje 2013–2018 metų plano patvirtinimo" Nr. T-86.

[2] Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. gruodžio 1 d. nutarimas „Dėl Nacionalinės jaunimo politikos 2011–2019 metų plėtros programos patvirtinimo" Nr. 1715 (Žin., 2010, Nr. 142–7299).

1. Atlikti jaunų žmonių (14–30 metų) situacijos Šiaulių rajone analizę ir pateikti siūlymus, kaip atviras darbas su jaunimu gali gerinti esamą situaciją;

2. Atlikti potencialių atviro darbo teikėjų Šiaulių rajone analizę;

3. Pateikti siūlymus ir rekomendacijas atviro darbo su jaunimo paslaugų teikimui, pasiūlyti atviro darbo su jaunimu formas ir potencialias šių paslaugų teikimo vietas Šiaulių rajone.

Galimybių studijos metodologija. Rengiant galimybių studiją buvo vadovaujamasi sisteminio mąstymo analizės metodu, siekiant matyti bendrą, pilną darbo su jaunimu sektoriaus Šiaulių rajono savivaldybėje vaizdą, siekiama įvardinti priežastines sąsajas, neįvardijant pokyčio kaip atskiro įvykio. Atvejo analizėje atlikta darbo su jaunimu antrinių dokumentų ir šaltinių analizė (5 skyrius). Taip pat buvo nagrinėjami teisės aktai, norminiai dokumentai, susitarimai tarp institucijų. Daug dėmesio skirta įstatymams, aprašams, trumpos ir vidutinės trukmės strateginiams dokumentams, įgyvendinimo planams ir kt.

Galimybių studiją parengė Nerijus Miginis, mokymų vadovas ir jaunimo politikos tyrėjas, 2004–2008 metais dirbęs Vilniaus jaunimo centre, nuo 2007 metų prisidėjęs prie atvirų jaunimo centrų stiprinimo Lietuvoje, rengiant jaunimo centrų darbuotojus ir konsultuojant organizacijas. Nuo 2009 metų Nerijus Miginis dirbo kuriant jaunimo darbuotojų sertifikavimo metodiką. Tiriamąją ir analitinę veiklą jaunimo srityje pradėjo 2011 metais.

1. Šiaulių rajono savivaldybės jaunimo politikos situacijos analizė

Su detalia Šiaulių rajono savivaldybės jaunimo politikos situacija galima susipažinti Jaunimo problemų sprendimo Šiaulių rajono savivaldybėje plane, kuriame pristatoma statistinė informacija, jaunimo situacijos tyrimų apžvalga, pateikiami jaunimo nuomonės apklausų tyrimo rezultatai. Studijai svarbiausi savivaldybės aspektai, į kuriuos reikia atsižvelgti teikiant siūlymus atviro darbo su jaunimu plėtrai yra šie:

1. Šiaulių rajono savivaldybė viena iš penkių žiedinių savivaldybių Lietuvoje. Šių savivaldybių valdymas ir infrastruktūros pasiskirstymas apsunkinamas savivaldybės teritorijos išsidėstymu aplink didmiestį. Savivaldybės taryba ir administracija įsikūrusi Šiaulių mieste.

2. Žiedinėms savivaldybėms būdingas sudėtingas susisiekimas viešuoju transportu tarp rajono gyvenviečių, tai ypatingai aktualu analizuojant darbo su jaunimu pasiūlą rajone. Viešas transportas paprastai juda per didmiestį.

3. Infrastruktūra, skirta jaunimui, išsibarsčiusi po visą Šiaulių rajoną. Šiaulių rajono savivaldybė gyventojų skaičiumi priskiriama prie vidutinės savivaldybės Lietuvoje. Savivaldybės teritorija (1807 km^2) tankiai apgyvendinta. Šiaulių rajono savivaldybės teritorijoje įsikūrę 8 miesteliai, 7 gyvenvietės ir 579 kaimai, ketvirtadalis rajono gyventojų gyvena vieninteliame rajono

mieste – Kuršėnuose. Nagrinėjant Šiaulių rajono savivaldybės tinklapyje viešai pateiktą informaciją pastebima, kad didelį kiekį jaunimui skirtos infrastruktūros (sporto, meno mokyklos ir kt.) galima aptikti Kuršėnuose. Planuojant atviro darbo su jaunimu plėtrą savivaldybėje bei siūlant galimas vietas atvirų centrų ir erdvių atsiradimui svarbu atsižvelgti į šį faktorių.

4. Lietuvos jaunimo politikos srityje Kuršėnai žinomi kaip aktyviu jaunų žmonių dalyvavimu pasižymintis miestas. Tačiau vertinant jaunų žmonių dalyvavimą viso Šiaulių rajono mastu, situacija skiriasi. Nors rajone veikia daug jaunimo organizacijų bei neformalių grupių, nedidelis dalyvavimo jaunimo veikloje lygmuo savivaldybėje išlieka (Jaunimo problemų Šiaulių rajono savivaldybėje sprendimo planas, 2013). Jaunimo nedalyvavimo priežastys pateikiamos Jaunimo problemų sprendimo Šiaulių rajono savivaldybėje plane. Jaunimo organizacijos aktyviai prisideda prie šio iššūkio sprendimo inicijuodamos jaunimo politikos savivaldybėje plėtros ir vystymo projektus.

5. Šiaulių rajono konkurencija su Šiauliais – „jaunimo galimybių miestu". Šiaulių miestas įsikūręs 25 km. atstumu nuo daugumos didžiųjų Šiaulių rajono miestelių ir gyvenviečių. Jauniems žmonėms nesudėtinga pasiekti laisvalaikio užimtumo galimybes Šiaulių mieste. Savivaldybės jaunimo užimtumo ir laisvalaikio praleidimo pasiūla konkuruoja su Šiaulių miesto galimybėmis. Planuojant atvirus centrus ir erdves jaunimui, svarbu atsižvelgti į faktorių – kuo arčiau gyvenvietė įsikūrusi prie Šiaulių miesto, tuo didesnė konkurencija bus jaučiama darbo su jaunimu sektoriuje, nes jaunimas turės gerokai daugiau pasirinkimų.

Remiantis Jaunimo reikalų departamento užsakytu ir 2012 m. atliktu tyrimu, Šiaulių rajono jaunimas daugiausiai problemų įvardija darbo, laisvalaikio, saugumo bei švietimo srityse. Pažymimas renginių, kultūrinės veiklos, užsiėmimų trūkumas, pramogų, laisvalaikio praleidimo vietų stygius, vietų jaunimui susiburti nebuvimas. Šie jaunimo situaciją apibūdinantys teiginiai – puikus argumentas vystyti ir tobulinti atviro darbo su jaunimu sistemą Šiaulių rajono savivaldybėje. Kitas svarbus motyvas priimant sprendimą dėl darbo su jaunimu vystymo Šiaulių rajono savivaldybėje – tai atsižvelgti į šios investicijos sukuriamą ekonominę naudą. Europos Komisija atlieka ekonominės darbo su jaunimu naudos visoje Europos Sąjungoje tyrimą. Kol kas tokių duomenų apie Lietuvą nėra. Tuo tarpu Airijos nacionalinė jaunimo organizacijų taryba 2012 metais atliko darbo su jaunimu ekonominės vertė tyrimą[3], kuris parodė, kad investicija į darbą su jaunimu ateityje atsiperka 140 proc. Vienas investuotas euras sutaupo 1,40 euro ateityje. Vienas investuotas euras į darbą su jaunimu sukuria 7,6 euro socialinės vertės.

[3] Darbo su jaunimu ekonominės vertės tyrimas, 2012, prieiga per internetą: www.youth.ie/sites/youth.ie/.../Economic_Benefit_Youthwork_2012.pdf

2. Teisinis darbo su jaunimu reglamentavimas ir šios funkcijos svarba Šiaulių rajono savivaldybei

Šiaulių rajono savivaldybė kryptingai vysto jaunimo politiką rajone. Savivaldybėje veikia Jaunimo reikalų taryba į kurią įtraukiami jaunų žmonių atstovai, savivaldybė turi jaunimo reikalų koordinatoriaus pareigybę. Stiprų postūmį jaunimo politikos vystymesi įnešė jaunimo problematikos tyrimas Šiaulių rajono savivaldybėje ir Šiaulių rajono tarybos patvirtintas **Jaunimo problemų sprendimų Šiaulių rajono savivaldybėje 2013–2018 metų planas.** Atviro darbo su jaunimu vystymas Šiaulių rajono savivaldybėje (toliau – savivaldybė) prisidės prie problemų sprendimo plano trečiojo tikslo: *„Plėsti įvairaus jaunimo poreikius atitinkančią ugdymo paslaugų pasiūlą, didinti neformalaus ugdymo paslaugų prieinamumą ir skatinti jaunimo saviraišką“* ir ketvirtojo tikslo: *„Gerinti laisvalaikio praleidimui tinkamą infrastruktūrą, užtikrinti esamų vietų prieinamumą ir kurti naujas bei saugias laisvalaikio praleidimo erdves“* – įgyvendinimo. Savivaldybė diegdama atvirą darbą efektyviau įgyvendins savivaldybėms deleguotą **vaikų ir jaunimo teisių apsaugos funkciją** (Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas (Žin., 2002, Nr. 96–4171). Šios funkcijos įgyvendinimą reglamentuoja: Vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymas (Žin., 2007, Nr. 80-3214; 2010, Nr. 54-2644) bei Atvirų jaunimo centrų veiklos aprašas (Žin., 2012, Nr. 146-7548). Taip pat prisidės prie kitų vidutinės trukmės valstybinių strateginių dokumentų įgyvendinimo: Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos (Žin., 2012, Nr. 149-7630), jaunimo politikos skyriaus, 154-156 punktų ir Nacionalinės jaunimo politikos 2011–2019 metų plėtros programos įgyvendinimo plano (Žin., 2010, Nr. 142–7299).

3. Darbo su jaunimu situacija Šiaulių rajono savivaldybėje

Šiaulių rajono savivaldybėje teikiamas platus švietimo įstaigų tinklas. Šiam tinklui priklauso trisdešimt šešios švietimo ir švietimo pagalbos įstaigos. Tai rodo, kad mokyklų tinklas yra plačiai išvystytas ir padengia daugumą rajono gyvenviečių. Kitas svarbus rodiklis – virš 50 proc. savivaldybės biudžeto skiriama valstybės deleguotai švietimo funkcijai vykdyti (Šiaulių rajono savivaldybės tarybos sprendimas „Dėl 2013 metų Šiaulių rajono savivaldybės biudžeto“ 2013, Nr. T-6). Savivaldybėje pavaldžios trys neformaliojo švietimo įstaigos: Šiaulių rajono Kuršėnų Sporto mokykla, meno mokykla ir kūrybos namai. Neformaliojo švietimo įstaigų specialistai dirba ne tik Kuršėnų mieste, bet ir didžiosiose rajonų gyvenvietėse. Didžioji savivaldybės asignavimų dalis skiriama įstaigų atlyginimų fondams ir patalpų išlaikymui. 2013 m. nebuvo skirta lėšų turtui įsigyti (išskyrus sporto mokyklą). Tai rodo, kad savivaldybė negali skirti savų lėšų patalpų atnaujinimui. Gavus valstybės investicijų lėšas 2013 metais yra vykdoma Šiaulių rajono savivaldybės Kultūros

centro pastato Kuršėnuose rekonstrukcija. Savivaldybė išleidžia 4,7 proc. savo biudžeto Poilsio, kultūros ir religijos funkcijų vykdymui per Šiaulių rajono savivaldybės viešosios bibliotekos su dvidešimt septyniais filialais ir Šiaulių rajono savivaldybės kultūros centro su trylikos filialų veiklą. Turimas platus įstaigų tinklas ir praktika vykdyti veiklas per filialus ar teikti mobilias paslaugas, kai specialistas dirba keliose gyvenvietėse kuria prielaidas mobiliam darbui su jaunimu ir tinkliniam darbui su jaunimu, kuris remiasi tarpžinybiniu bendradarbiavimu.

Trumpai susipažinus su savivaldybės 2013 metų biudžetu galima teigti, kad savivaldybė yra linkusi investuoti į esamos infrastruktūros gerinimą ir naujos kūrimą, tačiau gauna tikslines dotacijas iš valstybės ar projektinės veiklos.

Rajone yra įsikūrę daug gyvenviečių, kuriose savo veiklą įregistravo penkiasdešimt aštuonios bendruomenės, priklausančios vietos veiklos grupės tinklui. Esant kryptingam *Leader* programos finansavimui Lietuvoje bendruomenės atliko kryptingą savo veiklos vystymą įkurdamos bendruomenių, amatų namus. Bendruomenės turi infrastruktūrą, kurią būtų galima siūlyti pildyti kryptinga atviro darbo su jaunimu veikla. Žemės ūkio ir amatų rūmų informacija rodo, kad bendruomenės vykdo aktyvią veiklą, bet į šias veiklas neįsitraukia daug jaunų žmonių, nors ši tikslo grupė yra prioritetinė.

Šiaulių rajono savivaldybėje taip pat įsikūręs Šiaulių rajono jaunimo centras, kuris ilgą laiką kryptingai vykdo atvirą darbą su jaunimu Kuršėnuose. Centras pritraukia įvairių fondų finansinę paramą, taip pat Jaunimo reikalų departamento prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos paramą atviram darbui su jaunimu. Centras turi patyrusią komandą sudarytą iš darbuotojų ir savanorių. Centras valdo erdves bei patalpas tinkamas darbui su jaunimu. Tai būtų puiki bazė plėsti mobilų darbo su jaunimu Šiaulių rajone tinklą. Šis centras yra vienas iš nedaugelio privačių jaunimo centrų Lietuvoje. Teikiant siūlymus dėl atviro darbo su jaunimu plėtrai Šiaulių rajone, svarbu atsižvelgti į turimą infrastruktūrą ir patirtį šioje srityje.

4. Pasiūlymai atviro darbo plėtrai Šiaulių rajono savivaldybėje

Prieš teikiant konkrečius pasiūlymus, kaip plėsti atviro darbo su jaunimu sistemą Šiaulių rajono savivaldybėje, svarbu užtikrinti vieningą darbo su jaunimu supratimą dirbančių su jaunimu tarpe. Vieningam supratimui svarbūs šie aspektai:

1) **Tarpžinybinio bendradarbiavimo svarba.** Visos savivaldybės įstaigos prisideda prie integruotos savivaldybės jaunimo politikos įgyvendinimo. Savivaldybių įstaigų tiksluose jaunimas yra prioritetinė grupė, taip pat prisideda prie laisvalaikio užimtumo ir socio-kultūrinių ir edukacinių poreikių tenkinimo. Tarpžinybinis ir tarpsektorinis bendradarbiavimas užtikrina efektyvų savivaldybės lėšų įsisavinimą ir jaunų žmonių įtraukimą, bendradarbiaujant tarpusavyje, planuojant

veiklas drauge ir vienijant pastangas siekiant bendrų tikslų. Mažuose miesteliuose Šiaulių rajono savivaldybėje veikia mokyklos, kultūros centrų, bibliotekų filialai dirba Kuršėnų sporto mokyklos treneriai, veikia Vietos veiklos grupei priklausančios bendruomenės, tai sudaro puikią galimybę bendradarbiauti, kelti bendrus darbo su jaunimu tikslus, dalintis informacija ir efektyviai išnaudoti turimą infrastuktūrą. Svarbu, kad šie veikėjai bendradarbiautų, žinotų apie vieni kitų veiklas, rengtų bendrus veiklos planus ir nekonkuruotų.

Svarbus vieningas darbo su jaunimu supratimas, vieningų tikslų kėlimas, pvz. sveikos gyvensenos puoselėjimas per masinį sportą, savaitgaliais veikiančias mokyklų salės bendruomenės poreikiams, vėliau darbą baigiančios bibliotekos, kuriose jauni žmonės gali tiesiog leisti savo laisvą laiką.

Siekiant užtikrinti tarpžinybinį bendradarbiavimą savivaldybės vaidmuo – peržiūrėti specialistų funkcijas, nukreipiant juos į nedalyvaujančių jaunų žmonių pritraukimą.

2) Tinklinis darbas su jaunimu. Tinklinis darbas su jaunimu užtikrina didesnį jaunimo įtraukimą per jungtinių jaunimo laisvalaikio paslaugų tinklo sukūrimą Šiaulių rajono savivaldybėje. Siekiant pritraukti didesnį jaunų žmonių skaičių į savivaldybės įstaigose ir bendruomenėse vykdomas veiklas svarbus:

a) tarpžinybinis bendradarbiavimas;

b) vieninga darbo su jaunimu savivaldybėje vizija ir tikslai;

c) jaunimo informavimo sistemos sukūrimas;

d) įstaigų ir organizacijų bendradarbiavimą siekiant optimizuoti teikiamų paslaugų efektyvumą skatinimas.

3) **Mobilaus darbo su jaunimu vystymo perspektyvos.** Kultūriškai darbas su jaunimu Šiaulių rajono savivaldybėje yra užtikrinamas per įstaigų filialų veiklą ir specialistų darbą skirtingose savivaldybės gyvenvietėje, pvz. Sporto mokykla. Todėl šia kryptimi turėtų būti vystomas ir atviras darbas su jaunimu. Mobilus darbas su jaunimu suprantamas, kaip užimtumo veiklų pasiūla jaunimo gyvenamoje aplinkoje, nesteigiant jaunimo centrų ir erdvių kiekvienoje gyvenvietėje, bet turint mobilią jaunimo darbuotojų komandą, kuri vyksta į bendruomenes, kur gyvena jaunimas, ten organizuoja laisvalaikį ir ugdomąsias veiklas, remiantis jaunimo poreikiais pagal nustatytą ir jaunimui žinomą grafiką. Gali būti išnaudojama egzistuojanti biudžetinių įstaigų ir bendruomenių infrastruktūra.

4) **Jaunimo informavimo sistemos sukūrimo svarba.** Siekiant pritraukti didesnį jaunų žmonių kiekį į organizuojamas veiklas (naujas ir jau vykdomas) svarbu:

a) skleisti jaunimui aktualią informaciją, jiems priimtinais kanalais ir formomis;

b) dalintis informacija apie įstaigų organizuojamas veiklas ir renginius;

c) kartu planuoti veiklas siekiant išvengti pasikartojimo bei organizuoti bendras veiklas siekiant pritraukti neįtrauktus jaunus žmones.

5. Praktiniai pasiūlymai atviro darbo su jaunimu įgyvendinimui Šiaulių rajono savivaldybėje

Pasiūlymai atviro darbo plėtrai Šiaulių rajono savivaldybėje:

1. savivaldybės biudžetinės įstaigos Šiaulių rajono jaunimo ir laisvalaikio centro steigimas;
2. mobilaus darbo su jaunimu vykdymas;
3. tinklinio darbo su jaunimu vykdymas;
4. egzistuojančios įstaigų erdvių pritaikymas atviram darbui su jaunimu (atvirų jaunimo erdvių steigimas).

Alternatyva Nr. 1.

Steigti stacionarų savivaldybės jaunimo centrą Gruzdžiuose. Šiame centre būtų dirbama su vietos bendruomenės jaunimu ir teikiamos mobilios paslaugos Šiaulių rajono savivaldybės miesteliams ir kaimams. Gruzdžiai pasirinkti, nes ši gyvenvietė viena iš didžiausių Šiaulių rajone. Bet tuo pat metu pakankamai nutolusi nuo Šiaulių miesto, kad minimizuoti konkurenciją su laisvalaikio praleidimo galimybėmis Šiaulių mieste. Gruzdžiai geografiškai patogiai išsidėstę siekiant teikti mobilaus darbo su jaunimu paslaugas rajone. Kartu su stacionariu jaunimo centru turėtų būti **kuriamos 6–8 atviros jaunimo erdvės Šiaulių rajono miesteliuose.** Siūloma: Kužiuose, Meškuičiuose, Aukštelkėje, Drąsučiuose. Taip pat esant galimybei įtraukti atokesnes savivaldybės seniūnijas, kurti atviras jaunimo erdves Dirvonėnuose arba Raudėnuose, Šakynoje arba Žarėnuose (žiūr. Žemėlapį).

Šaltinis: http://lt.wikipedia.org/wiki/Vaizdas:SiauliuRajonoSeniunijos.png

Nesiūloma kurti atvirų jaunimo erdvių Kairių, Ginkūnų, Šiaulių kaimiškojoje seniūnijose, nes jos yra arti Šiaulių miesto. Kuriant atviras erdves Vijoliuose, Ginkūnuose ir Kairiuose galima prognozuoti kylančius sunkumus dėl konkurencijos su jaunimo galimybėmis egzistuojančiomis Šiaulių mieste. Žinant, kad šie miesteliai turi labai gerą susisiekimą su Šiauliais. Rekomenduojama kurti atviras jaunimo erdves miesteliuose, kur yra mokykla, veikia kultūros centro padalinys, dirba sporto treneris ir biblioteka, kad šių įstaigų specialistai galėtų vykdyti tinklinį darbą su jaunimu, dalintis informacija ir vykdyti bendras veiklas. Taip pat šią alternatyvą galima finansuoti keičiant specialistų funkcijas, jas išplečiant, pritaikant atviro darbo su jaunimu principams, keičiant įstaigų darbo laiką į palankesnį jaunimui, išnaudojant esamą infrastruktūrą.

Kuriant atviras erdves Šiaulių rajono miesteliuose reikia išnaudoti turimą infrastruktūrą ir jau dirbančius specialistus, pritaikyti įstaigos funkcijas ir specialistų pareigybes. Galimos erdvės: bibliotekų arba kultūros centrų filialai. Taip pat bendruomenių namai, miestelių mokyklos. Reikalavimai erdvėms aprašyti 8 galimybių studijos skyriuje.

Svarstant alternatyva 1abai svarbus VVG (Vietos veiklos grupės) vaidmuo. Vietos veiklos grupės bendruomenės, kurių yra penkiasdešimt aštuonios Šiaulių rajone, turi restauruotą infrastruktūrą, bet vykdomos veiklos neatitinka visos bendruomenės poreikius. LEADER programos kuriamos vietos plėtros strategijos naujame finansavimo laikotarpyje numatoma daugiau dėmesio skirti „minkštosioms" veikloms ir kaimo jaunimo tikslinei grupei.

Siekiant įgyvendinti šį pasiūlymą svarbu:

1. Kuriant naujas strategijas svarbu, kad atsispindėtų jaunimo poreikiai.

2. *Leader* programa – tai puiki priemonė finansuoti naujo jaunimo centro steigimą, bei mobilaus darbo su jaunimu veiklas.

3. Siekiant didesnės jaunimo aprėpties ir įtraukimo siūloma pasinaudoti Jurbarko ir Pagėgių rajonų VVG pavyzdžiu, vykdomu jaunimo bendraamžių švietėjų projektu. Šiame projekte savanoriai jaunimo lyderiai vyksta į kaimo vietoves ir veda užsiėmimus jauniems žmonėms jiems aktualiomis temomis.

Alternatyva Nr. 2.

Kuršėnų miestas yra centrinė Šiaulių rajono gyvenvietė. Iš čia geografiškai patogiausia vykdyti mobilų darbą su jaunimu. Siūlome steigti savivaldybės jaunimo centrą Kuršėnuose. Stengiantis išvengti konkurencijos su veikiančiu privačiu jaunimo centru (esančiu tarp Kuršėnų priemiesčio Pavenčių ir Kuršėnų miesto centro) savivaldybės jaunimo centrą siūlome įsteigti Kuršėnų priemiestyje Daugėliuose.

Šis jaunimo centras turėtų pritraukti dar neįtrauktus jaunus žmones, viena iš galimų tikslo grupių šalimais esančių globos namų auklėtiniai. Kartu turėtų būti steigiamos atviros jaunimo erdvės aprašytos Alternatyvoje Nr. 1, mobilų darbą su jaunimu vykdant iš Daugėlių. Mobilaus darbo prielaidos aprašytos Alternatyvoje Nr. 1.

Alternatyva Nr. 3.

Stiprinti atviro darbo su jaunimu principais veikiantį Šiaulių rajono jaunimo centrą Kuršėnuose. Šis centras turi atviro darbo su jaunimu vykdymo patirties, yra subūręs savanorių komandą, geba pritraukti nacionalinio finansavimo lėšas, turi gerai išvystytą infrastruktūrą. Kartu turėtų būti steigiamos atviros jaunimo erdvės aprašytos Alternatyvoje Nr. 1, mobilų darbą su jaunimu vykdant iš Kuršėnų.

Norinti finansuoti Alternatyvą Nr. 3, svarbu pasirinkti tinkamiausią finansavimo galimybę:

1) Šiaulių rajono savivaldybė perka mobilaus darbo su jaunimu paslaugas iš Šiaulių rajono jaunimo centro arba finansuoja programiniu būdu (2–3 metams, vaikų dienos centrų finansavimo principu);

2) Šiaulių rajono savivaldybė tampa Šiaulių rajono jaunimo centro dalininke ir finansuoja organizacijos veiklas. Ši alternatyva ilgalaikėje perspektyvoje yra saugesnė besikeičiant politinei situacijai.

6. Atviro darbo su jaunimu finansavimas Lietuvoje

Praktika rodo, kad jaunimo centrai Lietuvoje didžiąja dalimi finansuojami ir išlaikomi vietos savivaldos biudžeto (finansuojamas patalpų išlaikymas, komunalinės paslaugos bei AJC darbuotojų etatai). Kita dalis lėšų, reikalingų AJC veikloms, gali būti gaunamos iš įvairių fondų, nacionalinių programų, teikiamos privataus sektoriaus ar fizinių asmenų. Atviras darbas negali būti apmokestinamas, nes tai prieštarauja šios darbo su jaunimo formos principams ir dėl šios priežasties bus sudėtingiau pritraukti nedalyvaujančius jaunus žmones. Dalis lėšų reikalingų AJC veikloms, gali būti gaunamos iš mokamų Atviro jaunimo centro veiklų pvz.: Druskininkų jaunimo centras nuomoja turimą įrangą, pernuomoja patalpas; Zarasų jaunimo centras nuomoja vandens transportą (vandens dviračius ir valtis).

Galima finansinė parama atvirų jaunimo centrų steigimui ir veiklų vykdymui:

1. Europos ekonominės erdvės finansinio mechanizmo programa „Rizikos grupės vaikai ir jaunimas" 2009–2014, finansinė parama jaunimo centrų steigimui ir renovacijai, iki 400 000,00 Lt;
2. Jaunimo reikalų departamento prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos kasmet skelbiamas jaunimo centrų ir erdvių finansavimo konkursas iki 20 000,00 Lt veikloms. Informacijos prieiga per internetą: http://www.jrd.lt/atviri-jaunimo-centrai-atviros-jaunimo-erdves;
3. *Leader* programa;
4. Kiti finansavimo šaltiniai (žiūr. Galimybių studijos priedą);

Jaunimo centro finansavimo alternatyvos. Susipažinus su 2013 metų Šiaulių rajono savivaldybės biudžetu, biudžetinių įstaigų biudžetu (Šiaulių rajono savivaldybės tarybos 2013 m. vasario 21 d. sprendimas Nr. T-6) galima teigti, kad savivaldybė nėra pajėgi vien tik savo lėšomis steigti atvirą jaunimo centrą ir atviras jaunimo erdves, renovuoti patalpas, kurti naujus etatus, finansuoti veiklas. Esant galimybei siūloma pasinaudoti *Leader* programos lėšomis ir/arba Europos ekonominės erdvės finansinio mechanizmo programa „Rizikos grupės vaikai ir jaunimas" – naujo jaunimo centro steigimui.

Steigti jaunimo centrą pasiūlytą Alternatyvoje Nr. 1 yra realu, šiai alternatyvai tektų skirti daugiausiai pastangų.

Alternatyva Nr. 2 įmanoma esant galimybei pasinaudoti Europos ekonominės erdvės finansinio mechanizmo programa „Rizikos grupės vaikai ir jaunimas" 2009–2014 metams.

Alternatyvos Nr. 3 įgyvendinimas įmanomas naudojant tik savivaldybės lėšas. Naudojant egzistuojančią infrastruktūrą, keičiant biudžetinių įstaigų specialistų funkcijas ir kuriant vieningą darbo su jaunimu supratimą. Alternatyvai Nr. 3 galima naudoti ir minėto projektinio finansavimo galimybes plečiant darbo su jaunimu pasiūlą Šiaulių rajone.

Mobilaus darbo su jaunimu veiklas galima finansuoti iš aukščiau minėtų šaltinių bei Jaunimo reikalų departamento skiriamų lėšų.

Perskirstomos biudžetinių įstaigų lėšos, specialistų funkcijos padėtų pasiekti efektyvesnį savivaldybės lėšų panaudojimą.

7. Išvados

1. Greičiausiai ir paprasčiausiai įgyvendinama Alternatyva Mr. 3, išnaudojant jau turimą infrastruktūrą ir gerąją patirtį rajone.
2. Didžiausią poveikį ir pokytį nešanti alternatyva, autoriaus nuomone, yra Alternatyva Nr. 1, kadangi įtraukus bendruomenes, naudojantis *Leade*r programa, būtų pasiekta didžiausia savivaldybės jaunimo aprėptis, būtų užmegztas kartų dialogas bendruomenėse, kuriami bendradarbiavimo tinklai, sukurta ir pritaikyta infrastruktūra. Ši Alternatyva reikalauja daugiausiai laiko ir finansinių resursų.
3. Įgyvendinant Alternatyvą nr. 2 didžiausia tikimybė neefektyviai naudoti lėšas dėl galimos konkurencijos tarp Kuršėnuose gausios infrastruktūros skirtos jaunimui.

8. Praktiniai pasiūlymai, kaip organizuoti / į ką atsižvelgti organizuojant atvirą darbą su jaunimu Šiaulių rajono savivaldybėje

Šiame skyriuje pateikiamas sąrašas, į ką svarbu atsižvelgti steigiant atvirus jaunimo centrus ir atviras jaunimo erdves. Svarbu tai, kad konsultuotis galima su **Jaunimo reikalų departamentu prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos** (toliau – JRD), kuris kryptingai vykdo veiklas atviro darbo su jaunimu koncepcijos įgyvendinimo srityje:

- Nuo 2007 m. JRD teikia finansavimą atvirų jaunimo centrų veikloms, o nuo 2011 m. ir atviros jaunimo erdvėms (www.jrd.lt);
- JRD nuo 2007 metų vykdo mokymus darbuotojams, norintiems dirbti atvirojo darbo su jaunimu principais;
- Vykdomos grupinės ir individualios konsultacijos finansavimą gavusiems atvirų jaunimo centrų ir erdvių darbuotojams nuo 2011 metų;
- Departamento atstovai lankosi savivaldybėse, vizituoja įgyvendinamus projektus, dalyvauja diskusijose dėl centrų ir erdvių steigimo;
- Parengė ir išbando jaunimo darbuotojų sertifikavimo metodiką, rengia jaunimo darbuotojus;

- Parengė „Jaunimo centrų koncepciją" (JRD ir Vidaus reikalų ministerijos išleistas 2009 m., prieiga per internetą: http://www.jrd.lt/uploads/dokumentai/projektai/es_bedradarbiavimas/Jaunimo_ce...ncepcija_A4.pdf);
- Parengė ir išleido metodinius leidinius apie atvirą darbą su jaunimu: „Atviri jaunimo centrai – jaunimo poreikiams" (JRD išleistas 2008 m., prieiga per internetą: http://www.jrd.lt/uploads/dokumentai/atviri_jaunimo_centrai.pdf) ir „Atvirų jaunimo centrų praktinis gidas" (JRD išleistas 2011 m., prieiga per internetą: http://www.jrd.lt/uploads/dokumentai/Atviru%20jau...tinis%20gidas2.pdf) .

Siūlymai dėl Šiaulių rajono atviro darbo su jaunimu yra parengti remiantis aukščiau išvardintais leidiniais, konsultaciniu jaunimo centrų darbu ir praktine eksperto darbo patirtimi jaunimo centre.

Reikalavimai AJC patalpoms

Minimalūs reikalavimai/standartai patalpoms
✓ AJC turi būti atvira erdvė, tai patalpa kurioje jaunimas gali patogiai sėdėti kartu, žaisti stalo žaidimus, bendrauti.
✓ AJC turi būti mažiausiai dvi patalpos: viena atvira erdvė ir erdvės kitoms veikloms.
✓ AJC turi turėti atskirą erdvę administraciniam darbui.
✓ AJC patalpų išorėje turi būti aiški iškaba su įstaigos pavadinimu bei darbo laiku.
✓ Patalpose turi būti įrengtas šildymas, apšvietimas, vėdinimo sistema, sanitarinės patalpos (tualetai), tiekiamas vanduo.

Papildomi reikalavimai/Rekomendacijos patalpoms
✓ AJC turi turėti infrastruktūrą ir įrangą reikalingą vykdyti veikloms patrauklioms centro lankytojams tame tarpe įrangą „aktyvioms" (sporto) veikloms.
✓ Turi būti galimybės patalpas keisti/koreguoti pagal jaunimo poreikius ir vykdomų veiklų specifiką.
✓ AJC turi turėti atskirą įėjimą.
✓ Patalpos turi priklausyti AJC ar jo steigėjui arba turi būti sudaryta nuomos sutartis ne trumpesniam nei centro veiklos plano vykdymo laikotarpiui (t.y. 3 metai).

✓ AJC nenaudojamas patalpas gali suteikti kitoms veikloms arba išnuomoti, tačiau ne centro darbo metu (turint patalpų savininko leidimą).

Reikalavimai AJC vietai

Minimalūs reikalavimai/standartai vietai
✓ AJC turi būti kuriami didesnėje gyvenvietėje, kur būtų pasiekiama daugiau jaunų žmonių.

Papildomi reikalavimai/Rekomendacijos vietai
✓ AJC turi būti įsikūręs vietiniam jaunimui patrauklioje vietoje netoli jaunimo susibūrimo vietų.
✓ AJC turi būti lengvai surandamas.
✓ AJC neturi būti įkurtas gyvenamajame daugiabučiame name.
✓ AJC turi turėti atskirą pastatą.
✓ Prieš steigiant AJC turi būti atlikta vietovės analizė (įvertinta jaunimo specifika ir įpročiai, išanalizuotas jaunimo pasiskirstymas vietovėje, greta esančios įstaigos, įvertintas susisiekimas su centru).

Galimi atviro jaunimo centro veiklos efektyvumo ir vertinimo rodikliai

AJC veiklos rodikliai

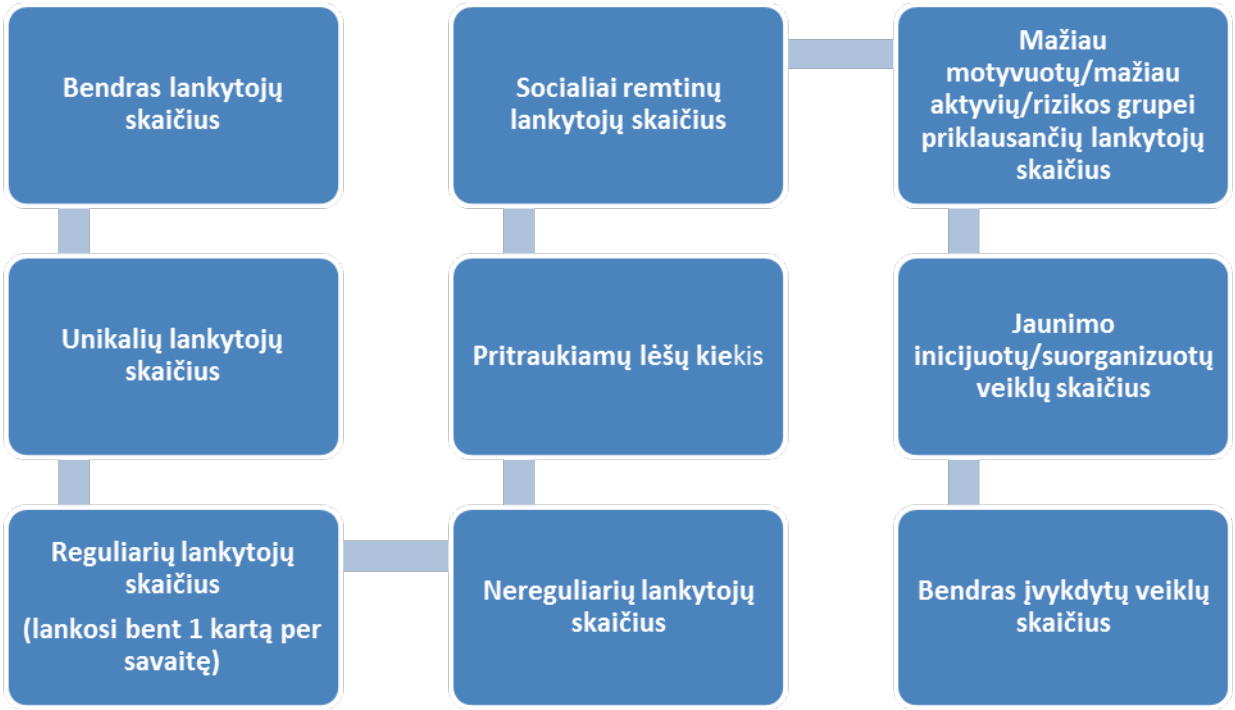

Galimi papildomi AJC veiklos rodikliai

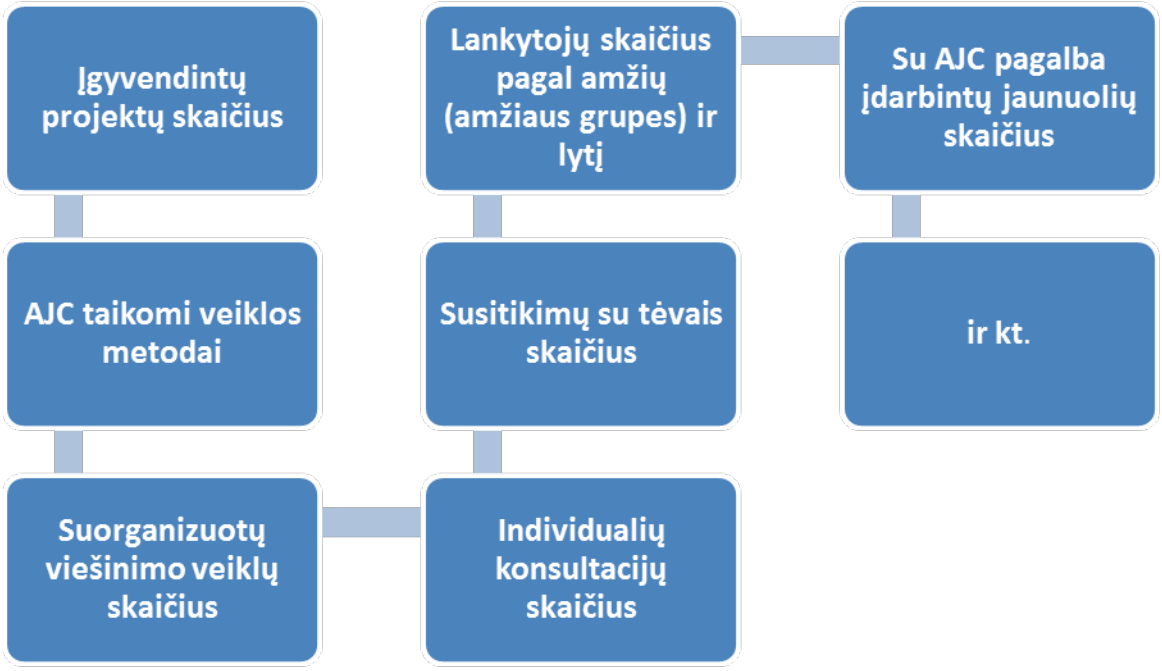

Jaunimo darbuotojų atrankos kriterijai

Svarbiausios jaunimo darbuotojų kompetencijos:

- Neformaliojo ugdymo kompetencija;
- Paauglystės ir jauno žmogaus pasaulio išmanymas bei jo poreikių atpažinimo gebėjimai;
- Darbo su jaunimu formų ir galimybių išmanymas.
- Jaunimo darbuotojo vaidmens išmanymas.
- Gebėjimas aktualizuoti jaunimo temas.
- Metodų išmanymas ir jų taikymas.
- Įvairių metodinių laikysenų ir sprendimų (angl. k. „*approach*“) išmanymas ir taikymas.

Aukščiau išvardintos esminės jaunimo darbuotojo kompetencijos. Su pilnu 33-jų kompetencijų sąrašu ir detaliu aprašymu galima susipažinti Jaunimo darbuotojų sertifikavimo metodikoje, kuri parengtą 2012 metais (prieiga per internetą: http://www.jrd.lt/uploads/Jaunimo_darbuotoju_sertifikavimo_metodika_20120519.pdf)

Darbo organizavimas

Minimalūs reikalavimai /standartai darbo organizavimui:

- Darbas jaunimo centre su jaunu žmogumi vyksta individualiai ir grupinių užsiėmimų metu;
- Organizuojant AJC veiklas prioritetas turi būti skiriamas „nemotyvuoto“ jaunimo poreikiams;
- AJC tiesioginį darbą su jaunimu turi dirbti jaunimo darbuotojas ir tai turi sudaryti mažiausiai 80 proc. jo darbo laiko;
- Atviras darbas turi sudaryti ne mažiau kaip 50 proc. AJC vykdomų veiklų;
- Centras gali būti uždarytas ne daugiau nei 6 savaites per metus. Remonto atveju šis laikas gali būti pratęsiamas;
- Centro lankytojai turi būti įtraukti į veiklų formavimą, organizavimą, vykdymą ir vertinimą;
- AJC darbo laikas turi būti numatomas atsižvelgiant į vietos mokymo įstaigų darbo laiką, prasidėti ne anksčiau 14 val., baigiamas ne anksčiau 19 val.;
- Darbas su jaunimu atitinka AJC veiklos plano tikslus;

- Siekiant įvertinti AJC lankytojų srautus, AJC turi turėti ir naudoti lankytojų srautų skaičiavimo sistemą;
- Kartu su AJC lankytojais turi būti sukurtos centro elgesio taisyklės;
- AJC lankytojai gali būti 14-29 metų jaunimas. Besikreipiantys kito amžiaus asmenys nukreipiami į kitas įstaigas, teikiančias paslaugas to amžiaus asmenims.
- Darbas su jaunimu turi būti vykdomas remiantis LR socialinės apsaugos ir darbo ministro 2012 m. gruodžio 11 d. įsakymu Nr. A1-570 Dėl atvirų jaunimo centrų veiklos aprašo patvirtinimo ir Atvirų jaunimo centrų ir erdvių koncepcija patvirtinta Jaunimo reikalų departamento prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos direktoriaus 2010 m. balandžio 7 d. įsakymu Nr. 2V-38-(1.4);

Papildomi reikalavimai/ Rekomendacijos darbo organizavimui:

- AJC turi dirbti nuo pirmadienio iki šeštadienio imtinai.
- AJC veikla vykdoma remiantis gerąja praktika.
- Jei administracinis darbas atliekamas AJC darbuotojų, jį atlieka papildomas JC darbuotojas, kuris gali dirbti ir ne pilnu etatu;
- Vasaros sezono metu JC darbuotojai, orientuodamiesi į jaunimo poreikius vasaros metu rinktis ne JC aplinkoje, dirba su jaunimu jo susibūrimo vietose ar kitose atviram darbui tinkančiose vietose t.y. ne JC patalpose;
- AJC taiko įvairius darbo su jaunimu metodus:
- Mokymasis per patirtį;
- Užsiėmimai grupėmis;
- Būreliai;
- Seminarai;
- Individualios konsultacijos;
- Projektinė veikla;
- Bendraamžių mokymasis (*angl. „peer-learnin*g“).
- Taikomi darbo metodai atvirą darbą papildo ir neprieštarauja jo principams.

Patrauklus jaunimui darbo laikas

- Sėkmingam atviram darbui su jaunimu svarbus įstaigos darbo laikas. Įstaiga turi dirbti, tuo metu, kada joje gali lankytis jaunas žmogus:
- Jaunimo centras turi būti atviras lankytojams po pamokų, neanksčiau 14 val. Siekiant išvengti konfliktų su ugdymo įstaigomis dėl pamokose nesilankančių moksleivių;
- Jaunimo centras ir atviros erdvės turi veikti šeštadienį.

• Rekomenduojama, kad atviro centro veiklos būtų vykdomos bent iki 19 val.. Esant galimybei reikėtų lygiuotis į **Lazdijų rajono savivaldybės viešosios bibliotekos jaunimo centro** darbo laiką: pirmadieniais – ketvirtadieniais nuo 10 iki 22 val., Penktadieniais nuo 13 iki 02val. (http://lazdijai.lt/index.php?2504918380)

9. Analizuotų dokumentų sąrašas

1. Lietuvos Respublikos Seimo 2002 m. rugsėjo 24 d. priimtas Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 7, 8 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymas Nr. IX–1095 (Žin., 2002, Nr. 96–4171).
2. Atvirųjų jaunimo centrų ir erdvių koncepcija, patvirtinta Jaunimo reikalų departamento direktoriaus 2010 m. balandžio 7 d. įsakymu Nr. 2V–38–(1.4).
3. Nacionalinė jaunimo politikos 2011–2019 metų plėtros programa (Žin., 2010, Nr. 142–7299), patvirtinta 2010 m. gruodžio mėn. Lietuvos Respublikos Vyriausybės.
4. Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas Nr. A1-570 „Dėl atvirų jaunimo centrų veiklos aprašo patvirtinimo“. Valstybės žinios.
5. Šiaulių rajono savivaldybės tarybos sprendimas „Dėl jaunimo problemų sprendimo Šiaulių rajono savivaldybėje 2013–2018 metams plano patvirtinimo“
6. Šešioliktosios vyriausybės 2012–2016 metų programa (Žin., 2012, Nr. 149-7630);
7. Škriadaitė R., Pilitauskaitė S., Pikiotienė Z. (2011) Atvirų jaunimo centrų praktinis gidas. Vilnius: Baltijos kopija.
8. A. Malinauskas ir A. Kučikas, „Atviri jaunimo centrai – jaunimo poreikiams“, Jaunimo reikalų departamentas prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, 2008;
9. Jaunimo darbuotojų sertifikavimo metodika, Jaunimo reikalų departamentas prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, 2012;
10. Jaunimo darbuotojų veiklos aprašas, (Žin., 2013, Nr. 51-2593);
11. http://www.siauliai-r.sav.lt
12. http://www.jrd.lt/atviri-jaunimo-centrai-atviros-jaunimo-erdves
13. http://lt.wikipedia.org/wiki/%C5%A0iauli%C5%B3_rajono_savivaldyb%C4%97

Priedas Nr. 1

Galimi finansavimo šaltiniai skirti atviram darbui su jaunimu

- Savivaldybės programos
- VVG
- Kultūros rėmimo fondas (www.krf.lt)
- Kūno kultūros ir sporto rėmimo fondas (www.kksd.lt)
- ES programa „Veiklus jaunimas“ (www.jtba.lt)
- Lietuvos kaimo tinklas prie Žemės ūkio ministerijos (www.lkt.lt)
- Vaikų dienos centrų programa (www.socmin.lt)
- Universalių daugiafunkcinių centrų steigimas ir plėtra (http://www.sac.smm.lt)
- Bendradarbiavimo per sieną LT, PL ir RU programa (www.vrm.lt)
- LT ir PL bendradarbiavimo per sieną programa (www.vrm.lt)
- Programa “Europa piliečiams“ (www.pilieciams.eu)
- LT-PL mainų fondas (www.ltpljaunimas.l)
- JRD prie SADM Atvirų jaunimo centrų veiklos programų finansavimo konkursas (www.jrd.lt)
- JRD prie SADM Atvirų jaunimo erdvių veiklos programų finansavimo konkursas (www.jrd.lt)

Priedas Nr. 2

Įstatyminė bazė, reglamentuojanti atvirą darbą su jaunimu Lietuvoje

1. Vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymas (Žin., 2007, Nr. 80-3214; 2010, Nr. 54-2644);
2. Nacionalinė jaunimo politikos 2011–2019 metų plėtros programa (Žin., 2010, Nr. 139-7112);
3. Atvirų jaunimo centrų veiklos aprašas (Žin., 2012, Nr. 146-7548);
4. Atvirų jaunimo centrų ir erdvių koncepcija;
5. Atvirų jaunimo centrų darbuotojo veiklos aprašas (2013 m. gegužės 14 d. Nr. A1-208).